

Gynekologie dětí a dospívajících

Obecné info:

- Gynekologie dětí a dospívajících je specializovaným lékařským oborem zaměřeným na problematiku pohlavních orgánů děvčat od narození až po období dospívání
- Včasné odhalení patologických stavů, přesná diagnostika a správná léčba předchází komplikacím v dospělém věku
- Dětská gynekologie tak nejenom léčí, ale především chrání budoucí plodnost dívky

Anamnéza:

- Anamnézu tvoří rodinná, osobní a gynekologická anamnéza
- Zjišťuje se od dívky a jejích rodičů (většinou od matky)
- Ke zjištění anamnézy je potřeba klidu, trpělivosti a navázání dobrého kontaktu, je potřeba rozlišit pravdomluvnost od konfabulace (u mladších dívek), odhalit úmyslné zatajování skutečnosti (možnost pohlavního zneužívání)
- V některých případech je vhodné využít nepřítomnosti matky k pravdivé odpovědi dívky, propracované postupy – využití hry, ukázka na panence

Dětské gynekologické vyšetření tvoří:

- **aspekce, palpace a perkuse, vyšetření pochvy, gynekologické bimanuální vyšetření, endoskopická vyšetření, zobrazovací metody, odběr materiálu na vyšetření, pomocná vyšetření, funkční testy**
- **Aspekce** - prohlídka těla zrakem – stavba těla, rozložení podkožního tuku, pigmentace, sekundární pohlavní znaky, stopy poranění, prohlídka zevních rodidel se zaměřením na čistotu, zápach, pubické ochlupení, vzhled velkých a malých stydkých pysků, klitoris, hymenu.
- **Palpace** - palpací vyšetřujeme břicho, podbříšek, sledujeme napětí břišní stěny (Blumbergovo, Rovsingovo, Pleniésovo znamení) a eventuální rezistence
- **Perkuse** – bubínkový nebo temný poklep (ascites či tumor).
- **Vyšetření pochvy**. U nedeflorovaných dívek se provádí sondáž pomocí uretrální cévky (ověření průchodnosti lumina pochvy a její sklon, prostupnost hymenu).
- **Gynekologické bimanuální vyšetření** – palpáce zevní (podbříšek) a vnitřní (pochva, konečník). U dívek nedeflorovaných vždy rektoabdominální vyšetření
- **Endoskopická vyšetření**: Vaginoskopie – prohlídka pochvy a děložního hrdla u nedeflorovaných dívek vaginoskopem (příloha obr. 1) a laparoskopie, možnost odebrat stěry a kultivace
- **Zobrazovací metody** - ultrasonografie, CT (komputerová - výpočetní tomografie), MR (magnetická rezonance)
- **Odběr materiálu** na vyšetření bakteriologické, MOP (mikrobní obsah poševní 0-VI), cytologické vyšetření a parazitologické vyšetření.
- **Pomocná vyšetření** – bazální teplota (progesteron způsobuje zvýšení bazální teploty). Teplota se měří denně, po probuzení v pochvě nebo konečníku, hodnoty se zaznamenávají do menstruačního kalendáře, výsledkem je bifázická křivka (normální ovulační cyklus), monofázická (anovulační cyklus)
- Stanovení hladiny cirkulujících hormonů – FSH, LH a androgenů, prolaktinu, HCG (gravidita) a 17 ketosteroidů (při poruchách dospívání, vývojových vadách a poruchách cyklu, kde lze předpokládat zvýšený vliv mužských pohlavních hormonů)
- **Funkční testy** – progesteronový test (injekční aplikace Agolutinu nebo perorálně Provery, do tří dnů po podání krvácení z rodidel – pozitivita testu). Pokud je test negativní, provádí se estrogen-progesteronový test (aplikace estrogenu, poté aplikace progesteronu, dostaví se krvácení – pozitivita testu). Negativita testu svědčí pro poruchu endometria. Gonadotropinový test – pokud dojde po podání gonadotropních hormonů k estrogenizaci (ovaria jsou schopna reagovat na gonadotropní stimulaci), jedná se o poruchu hypofyzární. Negativita testu svědčí o poruše gonád (aplazii, dysgenezi apod.)

Gynekologické vyšetření dívek:

- Příprava na gynekologické vyšetření spočívá v pečlivém vysvětlení celého průběhu
- **Cílem** je poskytnout dostatek informací k tomu, aby vyšetření proběhlo bez obav ze strany dívky i matky, vytvořit vztah důvěry mezi dívkou a zdravotníky
- Na edukaci si ponecháme dostatek času, volíme vhodná slova (dle posouzení kognitivního vnímání dívky i matky, přizpůsobeno věku dítěte)
- Demonstrujeme pomůcky k vyšetření, popíšeme průběh vyšetření a ověříme si, zda všemu porozuměly
- Na vyšetření přichází dívka s prázdným močovým měchýřem a dostatečně vyprázdněná (skybala v ampuli rekta brání v jemné palpaci a mohou imitovat tumor)
- Jedná-li se o ultrazvukové vyšetření, musí být naopak močový měchýř naplněn
- Vlastní gynekologické vyšetření má být ohleduplné a šetrné
- U vyšetření je přítomna i matka, podporuje dívku svojí přítomností, může ji držet za ruku

Úloha sestry při vyšetření:

- Malým dětem pomáhá při svlékání a přitom si všímá, zda nesvlékají kalhotky přes obuv, nesedají nahým zadečkem na židli apod. – sleduje jejich hygienické návyky
- Při svlékání dívek respektuje jejich stud
- Při vyšetření na gynekologickém stole v gynekologické poloze (poloha na zádech, hýždě na okraji stolu, nohy umístěné v podpěrách) stojí sestra vedle vyšetřovacího stolu, pomáhá dívce s fixací dolních končetin
- Prováděné úkony doprovází slovním popisem
- Po vyšetření se u dětí zaměří na otírání rodidel a konečníku (správný způsob je tahem zepředu dozadu)
- Umožníme oblečení oděvu

- Po vyšetření poskytne lékař matce informace o zjištěné diagnóze, dalším postupu a léčbě a termínu další kontroly. Sestra spolupracuje s lékařem, věnuje potřebnou péči dívce i matce

Nejčastější problémy:

- **Vulvovaginitis:**
- Zánět zevních rodidel a pochvy
- Zpravidla se vyskytují současně, stejně tak je diagnostika i léčba jsou totožné
- Základní příznak onemocnění je výtok
- Vyloučit cizí těleso v pochvě a sexuální zneužívání

- **Adnexitis**
- Zánět vaječníku a vejcovodu
- Zánět může postihnout oba orgány, jelikož jsou anatomicky velmi blízko
- Hodně postihují dívky v období pohlavního dospívání, kdy jsou vnitřní rodidla více prokrvena a snadněji se usazuje zánět
- Nejdůležitějším příznakem je bolest lokalizovaná do podbřišku, nejčastěji pravá strana

- **Synechia vulvae infantum**
- Vzniká slepením tj. Konglutimací protilehlých sliznic poševního vchodu dětského genitálu
- Vzniká výhradně v klidovém období, obvykle ve věku 5 let
- Většinou synechie nepůsobí dítěti žádný problém, obvykle na ní přijde lékař při preventivní prohlídce
- Někdy může moč, která zůstane za synechií působit pálení rodidel a zánět

- **Pseudopubertas praecox**
- Vzniká nezávisle na hormonální ose – typickým projevem je když jeden sekundární pohlavní znak předběhne jiný
- Příčina : gentická, hormonálně aktivní nádory, mozková léze
-
- **Pubertas tarda – opožděná puberta**
- Příčiny : konstituční, familierní výskyt , VVV, genetické, nádorová onemocnění

Základní terminologie:

Aspekce – vyšetření pohledem

Palpace - vyšetření pohmatem

Perkuse – vyšetření poklepem

Endoskopie – umožňuje přímé pohlédnutí do vnitřních dutin

Deflorace – protržení panenské blány